

Σκουφας. ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Εύχρηστη
Σκίση»
Σκίση
1928

Τὸν θυμῶμαι ζωηρὰ ἀκόμα, σὰ νᾶναι ἢ στιγμὴ αὐτὴ πού τόν βλέπω, μὲ τὰ μακρὰ μαῦρα μαλλιά, τὴ γραβάτα φιόγκο δεμένη, τὴ μαύρη του ρεπούλικα, τὸ μουσαμᾶ καὶ τὸ κασκὸλ πού εἶχε γύρω στὸ λαιμό του, ὅταν γυρνώντας στὴ πλατεία τοῦ Φαναριοῦ, ὕστερ' ἀπὸ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων, κάναμε περίπατο ὅλοι οἱ Μεγαλογενῖτες.

Τὸν «ποιητὴ» τὸν εἶχαμε στὴ μέση καὶ συζητούσαμε γιὰ τὴ γλώσσα, τὴ φιλολογία, τὴ ποίηση. Μᾶς ἀπάγγελλε τοὺς πρώτους του στίχους, πού εἶτανε στίχοι γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀγάπη. Λέγαμε τίς ταπεινὲς μας κρίσεις. Ὁ καθένας σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψή του ἀνάλογα ἔκρινε τοὺς στίχους του.

Σὲ ὅλους πού τὸν πλησιάζανε, δίχως καμμιά ἐξαίρεση, εἶταν: ὀμίλητικὸς, εὐθυμὸς, γλυκομίλητος. Ἡ καρδιά του, πονετικιά, ψυχόπονη, ἀγνή, γεμάτη ἀπὸ ποίηση καὶ καλοσύνη.

Γεννήθηκε στὸ Σκεπαστό, χωριαδάκι τῆς ἐπαρχίας Βύζα τῆς Ανατολ. Θράκης. Τελείωσε τὴ Μ. τοῦ Γένους Σχολή, μὲ χίλιες δυὸ στερήσεις καὶ θλίψεις. Ἐκαμε κατόπι τὸν δάσκαλο, ἐπάγγελμα πού συχαινόντανε, μὰ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐπέβαλλε γιὰ νὰ οἰκονομήσῃ μερικὰ λεφτὰ καὶ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀθήνα, γι' ἀνώτερες σπουδές.

Στὰ 1914 κηρύχθηκε ὁ Γενικὸς πόλεμος. Ἐφυγε στὴν Ἀθήνα, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι Μεγαλογενῖτες.

Γράφθηκε στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο, ἀκολουθώντας μαθήματα φιλολογίας, ὅπου αἰστανόντανε ἰδιαίτερη εὐχαρίστησι καὶ ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Μὴ ἔχοντας ὅμως πόρους γιὰ νὰ ζήσει, ἀνάλαβε τὴ διεύθυνση τῆς ἑλκῆς τῆς «Ἀκροπόλεως» τοῦ Βλάση Γαβριηλίδη.

Στὴ Πόλη, ὄντας τελειόφοιτος στὸ Γυ-

μνάσιο, ἔβγαλε τὸ πρῶτο του βιβλίον «Ζωὴ καὶ Ἀγάπη». Εἶτανε τὰ πρῶτα του τραγουδία. Στὸ 1916 ἐκδίδει πέντε ἄλλους τόμους μὲ τὸν ἴδιο πάντα τίτλο. Δημοσίευσε στὸ περιοδικὸ «Κυριακὴ» μιὰ θρακικὴ ἠθογραφία «τὸ Πουληνιό», συνεργάστηκε στὰ «Χαραυγὴ», «Νέα Τέχνη», στὸ «Νουμᾶ» καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα φιλολογικὰ περιοδικὰ καὶ βιβλία. Ἐγραφε χωρὶς νὰ κάμει θόρυβο ὀλόγυρά του. Εἶτανε μετριόφρωνας. Ἡ ἔμπνευσή του εἶτανε ἀγνή καὶ ἁδολή. Τὰ τραγουδία του ἦταν παρμένα ἀπὸ τὴ γύρω ζωὴ, ἀπὸ τὴ πραγματικότητα, γι' αὐτὸ καὶ ἦταν μελαγχολικά, θλιμμένα, παραπονιάρικα.

Οἱ στερήσεις ὅμως καὶ ἡ κακοδιαταγὴ του τὸν κατέβαλλαν καὶ μιὰ χινοπωρινὴ μέρα τοῦ Σεπτεμβρίου, ἔφτυνε αἷμα, ἐνῶ ἓνα ξηρὸ καὶ ἐνοχλητικὸ βηχάκι τοῦ ἔφραξε τὸ σαρακωμένο του στῆθος. Εἶτανε φθισικός.

Σ' ἀξημέρωτη νυχτιά
ἐπαράδερχα... ὦ ματιά,
ὦ γιὰ μὲ φῶς πρῶτο ἐσὺ
τοῦραν... χρυσή χρυσή.

χρυσανγὴ μὲ τὰ πουλιά...
Κι ὦ τὰ πρῶτα τὰ φιλά...
ὦ τοῦ ἡλίου ἀνατολή,
'Ανατολή! 'Ανατολή!

Ὁ πυρετὸς τὸν ἐβασάνιζε. Ὁ ἰδρώτας τὸν ἔλουε καὶ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ δουλεύει, ὥς ὅτου ἀποκαωμένος ἔπεσε στὸ κρεβάτι.

Δὲν εἶχε κανένα κοντά του, οὔτε τὴ φτωχιά του μάννα, οὔτε τὴ δόλια ἀδελφή του, ἔρημος, παντάξενος νοσηλεύεται στὸ φθισιατρεῖο ἢ «Σωτηρία». Ἐκεῖ περνᾷ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του πού ἡ σκληρὴ Μοῖρα τὸν ἔρριξε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ζωντανούς—νεκρούς—ἀρρώστους.

ΣΗΜΙΟΣΟΥΛΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΜΑΣ ΤΟΝΙΣΜΟ

ΗΓΗΣΑ σένα μου άρθρο τού «Νουμά*» πώς αναγκάστηκα ναλλάξω τονισμό, γιατί ο τονισμός μας ο συνηθισμένος θέλει μεταρρύθμιση σπουδαία, πού κατάντησε απόλυτη ανάγκη για τα παιδιά.

Επειδή όμως είναι παντάπασιν αδύνατο να λείψω ολότελα ο τονισμός για λόγους που τούς είπα στο «Νουμά», ιδού νομίζω το πραχτικώτερο.

Τα πνέματα, ψιλή και δασεία, πού δεν έχουνε σήμερα το παραμικρό νόημα, τάφηνουμε μονάχα στην ορθογραφία τής αρχαίας.

Απο τούς δυο τόνους, οξεία και βαρεία, κρατούμε την οξεία, γιατί διαφορά μεταξύ οξείας και βαρείας δεν έχει πια.

* Σημ. «Κ. Σ.».— Τò άρθρο κείνο έπγραφετανε: Μικρή δήλωση για τόν τονισμό». Δημοσιεύτηκε στο 781 φύλλο του «Νουμά», σελίδα 137, κι άξιζει, πραγματικά, να μεταφέρουμε κι εδώ την άρχή του.

«Βρισκόμουνε τις προάλλες, εδώ στο Παρίσι, σε μια παρέα σημαντική, και γινότανε μεγάλη κουβέντα για την περιπωμένη. Δέ θέλανε οι περισσότεροι την κατάργησή της. Θυμώνανανε κιόλας. Είτανε και εμπόροι και τραπεζίτες. Είχανε την καλοσύνη να μου ζητήσουνε τη γνώμη μου. Τούς άποκριθήκα και τούς είπα:

—«Μού φαίνεται πώς ένας φρόνιμος άνθρωπος, ένας έμπορος, προτού πουλήση, μάλιστα προτού αγοράση τίποτα, θα ξετάση τί αξία έχει το πράμα πού είνε για πουλήμα ή αγορά. Βλέπω σήμερα και σα να παζαρεύεται ή περιπωμένη. Ποιός λοιπόν από σας, φίλοι μου κύριοι, μπορεί να μού πη τί σήμαινε η περιπωμένη στά χρόνια τὰ παλιά;»

Εννοείται πώς σωπάσανε όλοι και με το δίκιο τους. Είναι άφτὰ κάτω ζητηματάκια μονάχα για ειδικούς.»

Τα μονοσύλλαβα δεν τονίζονται διόλου.

Τονίζονται μονάχα τὰκόλουθα: το πώς και το πού τα ρωτηματικά (μου είπε πώς τόμαθε, για να μου δηλώση τον τρόπο· μου είπε πώς τόμαθε, για να μου δηλώση το πράμα). Στο πώς αφτό, κάλλια να βαζουμε πάντα την οξεία.

Τονίζεται το ή το συνδεσματοιακό, για να διακριθή από τάρθρο η το θηλυκό.

Τονίζονται τάρθρα στη γενική τής τού, τίς, τούς με ακόλουθο ρήμα, για να δηλωθή πώς το άρθρο πάει στο ρήμα κι όχι στο προηγούμενο τούσιαστικό, το παιδί τού είπε και το παιδί του είπε.

Η οξεία τρόπον τινά, δείχνη το δρόμο πού τραβά ο τόνος προς την ακόλουθη λέξη.

Όταν έχουμε άρθρο με ουσιαστικό, θάπρεπε για να το λέμε σωστότερο με το νόημα ήχο χρειάζεται κ' ένας απόστροφος, για να ξαίρη ο ξένος ή ο ξενόγλωσσος Ρωμηός, πού να ψάξη στα λεξικά, σα διαβάσει, λ.χ. ταφίνουμε, τακρόγλωσσο κτλ. κτλ., στο φίνουμε ή στο αφίνουμε, στο κρόγλωσσο ή στο ακρόγλωσσο. Πρέπει πάντα να συλλογιούμαστε την εφκολία του αναγνώστη.

Αν και αδύνατο να βαστάξη χρόνια η σημερινή μας ορθογραφία, μεταρρύθμισα λίγα: το φ και το θ, στο αφτός και στην αβγή, χρέος μας ηθικό· μερικοί άμα το ι προφέρουνε ι το γράφουνε με ι, όποιος, σημειώνω κτλ. κτλ. Δεν χάνει επειδή μπορούσαμε βεβαια να γραφουμε σημιώνω, μα όχι σημίωση. Δεν είναι μεθοδικό, για το λόγο πού σε κάθε μεταρρύθμιση, πρέπει να βλέπουμε τα σύνολα. Η μονική μεταρρύθμιση τού ει πρέπει πió ύστερα να πάη ταίρι ταίρι με τη γενική μεταρρύθμιση τής ορθογραφίας.

Σάββατο 7 τού Γιούνη 1924.

Ψυχάρης.

Ἄς τραγουδήσουμε οἱ νεκροὶ προτοῦ στὸν
(τάφο μπουῦμε.
μὲ τὴν καρδιά μας τοὺς σκοποὺς τοὺς ταιρια-
(χοὺς ἅς δοῦμε,
ἅς κάνουμε τὰ σείστρα μας ζωηρὰ νάχολογή-
(σουν
ποὺ φτάνοντας στὴ μαύρη γῆς βαθιὰ νάντιλα-
(λήσουν.

Ἀράδα ἀράδα στὸ χορό, ἀδέρφια μου, πια-
(στήτε,
ἀρμονικά, κ' «εὐοὶ εὐάν» κρᾶζοντας τραγου-
(δήτε,
Κι ἅς εἶναι τὸ τραγούδι μας ἕνας χαλκὰς ποὺ
(δένει
τὴ ζήση μὲ τὸ θάνατο ὅπου μᾶς περιμένει.

Ἐκεῖ ἐγνώρισε μιὰ νέα ἄρρωστη, τὴν
Ἰτσα, ἀπὸ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἄρρώστεια,
τὴν ὁποίαν κι' ἀγάπησε. Στὰ τελευταῖα
τοῦ τραγούδια, ποῦναι τραγούδια τοῦ πό-
νου καὶ τῆς θλίψης, γι' αὐτήνα μονάχα
μιλάει, γι' αὐτήνα μονάχα τραγουδᾷ, θλιμ-
μένα, μελαγχολικά, ζητάει νὰ ξαναῦρη τὴ
ζωὴ ποὺ τόσο τὴν ποθαίνει καὶ λέγει:

Ἔλα, ὦ χαρά, τρελὴ χαρά, πλημμύρις' ὦ
(εὐθυμία,
πλημμύρισε μου, ὦ μουσικὴ βαθύτατη εἴθυ-
(θυμία!
Τραλὰ ραλά, εὐοὶ εὐάν, δρόντα τραγούδι
(πάνο
κι ἀπ' τοὺς Θεοὺς καὶ δαίμονες, ψυχὴ μου,
(ἀπόσου ἐπάνω!

Τραλὰ ραλά, εὐοὶ εὐάν, ὦ φίλη, ἔλα, ὦ φίλη,
νά σὲ φιλήσω, ἕνας Θεὸς μὲ φλογισμένα χεῖλη.
Ἔλα, ὦ χαρά, τρελὴ χαρά, σῦρε με ἐπάνω
(κάτου
νάμπω μὲ εὐὰν χορεύοντας τὶς πόρτες τοῦ θα-
(νάτου.

Μιὰ τρυφερὴ ποίηση, μιὰ μελαγχολία,
μιὰ ξεχωριστὴ θλίψη, μαρτυροῦναι τὰ τελευ-
ταῖα τοῦ τραγούδια ποὺ γράφθηκαν πάνω
στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι του. Ποιὸς διά-
βασε τὰ τελευταῖα τοῦ τραγούδια καὶ δὲν
διάκρυσσε, δὲν ἔκλαιψε, δὲν συγκινήθηκε,
δὲν πόνεσε, τὸ δύστηνο ποιητὴ;
Ἀίγιες μέρες προτοῦ πεθάνει, χάραξε τὶς
τελευταῖες του γραμμὲς μὲ τὸ τρεμάμενόν
του χέρι:

Ἰτσα, ποῦ νᾶσαι, ἀγάπη μου, ποῦ νᾶσαι ὠμέ-

Ὁ ποιητὴς τῆς «Ζωῆς κι' Ἀγάπης»

(να, ὠμένα.
Ἰτσα, μονάχα μιὰ στιγμούλα γύρισ' ἀπ' τὰ
(ξένα,
ἔτσι μονάχα μιὰ στιγμή κ' ὕστερα φύγε πάλι
κ' ὕστερα φύγε, κι ἄλλη πιά φορὰ μὴν ἔρχε-
(σαι ἄλλη.

Μὰ γρήγορα σὰν τὸ πουλάκι σχίσε τὸν αἰθέρα
κι ὅπου καὶ νᾶσαι πρόφτασε προτοῦ βραδυάση
(ἡ μέρα.

Ὅπου καὶ νᾶσαι, ὅπου καὶ νᾶσαι ἄχ! ἔλα
(πρὶν νυχτώση,
γιατὶ γιὰ μένα, ἀγάπη μου, πιά δὲ θὰ ξημε-
(ρώση.

Πέθανε σὲ ἡλικία, πάνω κάτω, τριάντα
τοῖω χρόνῳ, σκοτεινὸς κι ἔρημος καὶ τρα-
γικὸς μέσα σὲ κάποια κλινικὴ στὸ Μα-
ροῦσι τῆς Ἀθήνας, τὸ Νοέμβριον τοῦ 1923.

Ὁ πρόωρος θάνατός του μᾶς ἄφησε
ἕνα μεγάλο κενό, ἡ δὲ Νεοελληνικὴ Ποί-
ηση ἔχασε ἕνα καλὸ της τραγουδιστή.

Α. Γραμματιδης.

ΤΡΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ

Ψαλμός γ. 3

ΚΥΡΙΕ γιατί πληθύνανε κείνοι
πού με πικραίνουν; Ένα σωρό
σηκωθήκανε καταπάνω μου.
Πολλοί λέγουν κοιτώντας με:
'Ο Θεός του σέ τίποτα δέ μπο-
ρεῖ νά τόν συντρέξῃ. Μά, ἐσύ, Κύριε,
εἶσαι τὸ στήριγμά μου, ἐσύ εἶσαι ἡ δόξα
μου, κ' ἐσύ ἀνασηκώνεις τὸ κεφάλι μου
πῶχει πέσει ἀπάνου στοῦ στήθός μου. Ἐ-
κραξα μὲ τὴ φωνή μου τὸν Κύριο καὶ με-
ἄκουσε ἀπάνου ἀπ' τὸ ἅγιο θυνό του.
Ἐγὼ ἀποκοιμήθηκα καὶ ἔξαπότασα· ση-
κώθηκα τὸ πρωὶ με καρδιά εἰρηνεμένη,
γιατί ξέρω πὼς ὁ Κύριος θὰ με βοηθήσῃ.
Δὲ θὰ δειλιάσω μπρὸς σὲ χιλιάδες πληθὺς
πού πέφτουν ἀπάνω μου ἀπὸ κάθε μεριά.
Σήκω, Κύριε, καὶ γλύτωσέ με· γιατί ἐσύ
τοσάκις κάθε ἕναν πού με ὀχτρούτηκε
δίχως αἰτία, ἔσπασες τὰ δόντια τῶν ἀμαρ-
τωλῶν.

Ψαλμός ιζ. 17

Κύριε, μὴ μὲ κρίνῃς με τὸ θυμό
σου, καὶ μὴ μὲ παιδεύῃς με τὴν
ὀργή σου. Ἐλέησέ με, Κύριε, γιατί εἰμαι
ἄρρωστος· γιάνε με, γιατί τὰ κόκκαλά
μου ξεκλειδώθηκαν· κ' ἡ ψυχή μου ταρα-
χτήκε φοιχτά. Κ' ἐσύ, Κύριε, ὡς πότε;
Ἐλα, Κύριε, γλύτωσε τὴν ψυχή μου, σώ-
σέ με ἐσύ ποῦσαι τόσο σπλαχνικός. Γιατί
κανένας δὲ σὲ θυμᾶται σὰν πεθάνῃ· με-
στὸν ἄδη ποιὸς θὰ σοῦ ἑομολογηθῇ; Ἐ-
λυωσα μὲ τὸ ἄχ, κάθε βράδυ λούζω μὲ τὰ
δάκρυα τὸ κρεβάτι μου, τὰ ἑμάτια μου μου-
σκέβουνε τὸ στρώμά μου· τὸ φῶς μου θό-
λωσε ἀπ' τὸν πόνο, ἔγεινα μπαίγνιο στοὺς
ὀχτρούς μου. Φευγάτε ἀπὸ κοντά μου
ὅλοι ἐσεῖς πού κάνετε κάθε ἁμαρτία, γιατί
ὁ Κύριος δέχτηκε τὴν προσευχή μου

Ψαλμός στ. 6

Σ ἄγαπῶ. Κύριε, ἐσύ 'σαι ἡ δύναμή μου.
Ὁ Κύριος εἶναι τὸ στήριγμά μου
καὶ τὸ καταφύγιό μου κ' ὁ σωτήρῶς μου·
ὁ Θεὸς εἶναι ὁ βοηθός μου, καὶ σὲ κείνον
ἔχω τὴς ἐλπίδες μου· κείνος εἶναι ὁ ὑπερα-
σπιστὴς μου κ' ὁ προστάτης μου. Θὰ δο-
ξολογῶ παρακαλῶντάς τόν Κύριο, καὶ θὰ
σωθῶ ἀπ' τοὺς ὀχτρούς μου. Μὲ ζώσανε
οἱ πόνοι τοῦ θανάτου, με ταραξάνε ξερο-
πόταμα ἀφρισμένα· με περικυκλώσανε ἀγω-
νίες τοῦ Ἄδη, με προφτάξανε παγίδες
τοῦ χάραυ. Καὶ στήν ἀπελπισία μου φῶ-
ναξα τὸν Κύριο νὰ με συντρέξῃ, φώναξα
τὸ Θεό μου νὰ με γλυτώσῃ. Ἄκουσε τὴ
φωνή μου ἀπ' τὸν ἅγιο ναὸ του, ἡ φωνή
μου ἔφταξε ὡς τ' αὐτί μου. Καὶ σάλεψε
ἡ γῆ καὶ τρόμαξε, καὶ τὰ θεμέλια τῶν
θουνῶν σαλέψανε καὶ τρίζανε, γιατί ὁ Θε-
ὸς τὰ ὠργίστηκε. Ἀπ' τὸ θυμὸ του ἀνέ-
θηκε καπνός, καὶ φωτιά φούντωσε μπρὸς
στὴ ματιά του καὶ ξελόχισε. Κ' ἔγειρε
τὸν οὐρανὸ καὶ κατέβηκε, κ' ἀπλώθηκε
πυκνὸ σκοτάδι κάτω ἀπ' τὰ πόδια του.
Κι' ἀνέθηκε ἀπάνου σὲ χερουβίμ, πέταξε
ἀπάνου σὲς φτεροῦγες τῶν ἀνέμων. Κι'
ἀντάρα τὸν ἔκρυψε, ἕνα γύρω του τὸν σκέ-
πασε ἡ σκηνή του, σκοτεινὸ νερὸ μέσα σὲ
σύννεφα πού κρέμονται στὸν ἀγέρα. Ἀπὸ
μακρὰ εἶδανε τὴν ἀστραποβροντή του τὰ
σύννεφα καὶ περάσανε διαστικά, χαλάζι
καὶ κατακόκκινες φωτιές. Καὶ βρόντηξε
ἀπ' τὸν οὐρανὸ ὁ Κύριος, ὁ Ὑψιστος ἔκα-
νε ν' ἀκουστή ἡ φωνή του· κ' ἔστειλε σαῖ-
τες καὶ τοὺς σκόρπισε, καὶ με πυκνὲς
ἀστρατὲς τοὺς ἔλυσε τὰ ὑπάτα. Καὶ φα-
νήκανε οἱ πηγές τῶν νερῶν, καὶ ξεσκεπά-
στηκαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἀκού-
γοντας τὴ βροντερὴ φωνή σου, καὶ συγ-
κλονίστηκαν ἀπ' τὸ φοβερὸ φύσημα τῆς
ὀργῆς σου. Ἐστειλε ἀπὸ ψηλὰ καὶ με
πῆρε, με πῆρε μέσα ἀπὸ τὰ βαθειὰ νερά.
Καὶ τώρα θὰ με γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς δυνα-
τοὺς ὀχτρούς μου, γιατί περιφανεύτηκαν
περισά.

Φώτης Κόντογλου